

Υπόθεση C-633/20

Σύνοψη της αιτήσεως προδικαστικής απόφασεως κατά το άρθρο 98, παράγραφος 1, του Κανονισμού Διαδικασίας του Δικαστηρίου

Ημερομηνία καταθέσεως:

25 Νοεμβρίου 2020

Αιτούν δικαστήριο:

Bundesgerichtshof (Γερμανία)

Ημερομηνία της απόφασης του αιτούντος δικαστηρίου:

15 Οκτωβρίου 2020

Ενάγουσα και αναιρεσείουσα:Bundesverband der Verbraucherzentralen und Verbraucherverbände
– Verbraucherzentrale Bundesverband e.V.**Εναγομένη και αναιρεσίβλητη:**

TC Medical Air Ambulance Agency GmbH

Αντικείμενο της κύριας δίκης

Οδηγίες 2002/92 και 2016/97 – Έννοια του όρου «ασφαλιστικός διαμεσολαβητής» – Επιχείρηση η οποία, προς τον σκοπό καλύψεως κινδύνου ασθενείας ή ατυχήματος στην αλλοδαπή, προσφέρει επί πληρωμή σε καταναλωτές τη δυνατότητα συμμετοχής σε συναφθείσα από αυτήν ομαδική ασφάλιση καθώς και άλλες υπηρεσίες

Αντικείμενο και νομική βάση της αιτήσεως προδικαστικής απόφασεως

Ερμηνεία του δικαίου της Ένωσης, άρθρο 267 ΣΛΕΕ

Προδικαστικό ερώτημα

Υποβάλλεται στο Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης το ακόλουθο προδικαστικό ερώτημα που αφορά την ερμηνεία του άρθρου 2, σημεία 3 και 5, της οδηγίας 2002/92/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της

9ης Δεκεμβρίου 2002, σχετικά με την ασφαλιστική διαμεσολάβηση (ΕΕ L 9 της 15ης Ιανουαρίου 2003, σ. 3), και του άρθρου 2, παράγραφος 1, σημεία 1, 3 και 8, της οδηγίας (ΕΕ) 2016/97 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 20ής Ιανουαρίου 2016, σχετικά με τη διανομή ασφαλιστικών προϊόντων (αναδιατύπωση) (ΕΕ L 26 της 2ας Φεβρουαρίου 2016, σ. 19):

Συνιστά ασφαλιστικό διαμεσολαβητή, κατά την έννοια του άρθρου 2, σημεία 3 και 5, της οδηγίας 2002/92/ΕΚ και του άρθρου 2, παράγραφος 1, σημεία 1, 3 και 8, της οδηγίας (ΕΕ) 2016/97, επιχείρηση η οποία, ως ασφαλισμένη που διατηρεί σε ασφαλιστική εταιρία ομαδική ταξιδιωτική ασφάλιση ασθένειας και ασφάλιση κόστους επαναπατρισμού στην αλλοδαπή και την ημεδαπή για τους πελάτες της, προσφέρει σε καταναλωτές συνδρομή μέλους παρέχουσα δικαίωμα προσβάσεως στις ασφαλιστικές υπηρεσίες σε περίπτωση ασθένειας ή ατυχήματος στην αλλοδαπή και λαμβάνει αμοιβή για την παρεχόμενη ασφαλιστική κάλυψη από τα μέλη που προσχωρούν σε αυτή;

Σχετικές διατάξεις του δικαίου της Ένωσης

Οδηγία 2002/92/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 9ης Δεκεμβρίου 2002, σχετικά με την ασφαλιστική διαμεσολάβηση, ιδίως άρθρο 2, σημεία 3 και 5

Οδηγία (ΕΕ) 2016/97 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 20ής Ιανουαρίου 2016, σχετικά με τη διανομή ασφαλιστικών προϊόντων (αναδιατύπωση), ιδίως άρθρο 2, παράγραφος 1, σημεία 1, 3 και 8

Συνοπτική έκθεση των πραγματικών περιστατικών και της πορείας της διαδικασίας

- 1 Η αναιρεσίβλητη αναθέτει σε διαφημιστικές εταιρίες να προσφέρουν σε καταναλωτές με το σύστημα προώθησης πόρτα-πόρτα, έναντι αντιτίμου, δικαιώματα συμμετοχής σε σύμβαση με την «TC Medical Air Ambulance Agency GmbH Mitgliedergemeinschaft». Η συμμετοχή παρέχει δικαίωμα προσβάσεως σε διάφορες υπηρεσίες σε περίπτωση ασθένειας ή ατυχήματος στην αλλοδαπή. Οι υπηρεσίες περιλαμβάνουν, μεταξύ άλλων, την επιστροφή των εξόδων που αφορούν αναγκαίες ιατρικές θεραπείες και μεταφορά ασθενών, την οργάνωση και εκτέλεση της εκάστοτε μεταφοράς και τη λειτουργία τηλεφωνικός προσβάσιμου κέντρου έκτακτης ανάγκης.
- 2 Η αναιρεσίβλητη έχει συμβληθεί με εταιρία η οποία, με το ιατρικό της προσωπικό και τα ιπτάμενα μέσα που διαθέτει, παρέχει για λογαριασμό της αναιρεσίβλητης μέρος των ασφαλιστικών υπηρεσιών και την οργάνωση κέντρου έκτακτης ανάγκης που λειτουργεί επί εικοσιτετραώρου βάσεως. Για τις υπηρεσίες αυτές η αναιρεσίβλητη καταβάλλει στην εταιρία αμοιβή. Η αναιρεσίβλητη, ως ασφαλισμένη, έχει συνάψει ομαδική ασφάλιση με ασφαλιστική επιχείρηση, μέσω της οποίας παρέχεται στους πελάτες της αναιρεσίβλητης ασφαλιστική κάλυψη

στο πλαίσιο ασφαλίσεως ασθενείας στην αλλοδαπή και ασφαλίσεως κόστους επαναπατρισμού στην αλλοδαπή και την ημεδαπή.

- 3 Ούτε η αναιρεσίβλητη ούτε οι διαφημιστικές εταιρίες που έχουν εξουσιοδοτηθεί από αυτήν διαθέτουν την άδεια ασφαλιστικής διαμεσολαβήσεως που απαιτείται κατά το εθνικό δίκαιο.
- 4 Η αναιρεσείουσα θεωρεί τη δραστηριότητα της αναιρεσίβλητης αντίθετη προς τους κανόνες περί ανταγωνισμού. Υποστηρίζει, κατ' ουσίαν, ότι η αναιρεσίβλητη ασκεί δραστηριότητα ασφαλιστικής διαμεσολαβήσεως, για την οποία έπρεπε να διαθέτει άδεια. Για τον λόγο αυτόν άσκησε αγωγή ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων με αίτημα να υποχρεωθεί η εναγομένη να παύσει να προσφέρει η ίδια ή να αναθέτει σε άλλον την προσφορά συμβάσεων συμμετοχής των καταναλωτών σε κοινότητα ασφαλισμένων, ενώ δεν διαθέτει την απαιτούμενη άδεια ασφαλιστικής διαμεσολαβήσεως.
- 5 Το Landgericht (περιφερειακό δικαστήριο, Γερμανία) έκανε δεκτή την αγωγή. Το δευτεροβάθμιο δικαστήριο, κρίνοντας επί της εφέσεως της αναιρεσίβλητης, απέρριψε την αγωγή. Πλέον έχει επιληφθεί της διαφοράς το αιτούν δικαστήριο στο πλαίσιο αναιρετικής διαδικασίας.

Συνοπτική έκθεση του σκεπτικού της διατάξεως περί παραπομπής

- 6 Κρίσιμο στοιχείο για την ευδοκίμηση της αιτήσεως αναιρέσεως είναι κατά πόσον η αναιρεσίβλητη υποχρεούται κατά το εθνικό δίκαιο να έχει άδεια για να διενεργεί επί πληρωμή πράξεις διαμεσολαβήσεως για την παροχή συνδρομών μέλους σε καταναλωτές. Η απάντηση στο ερώτημα αυτό εξαρτάται, με τη σειρά της, από την ερμηνεία του άρθρου 2, σημεία 3 και 5, της οδηγίας 2002/92/EK και του άρθρου 2, παράγραφος 1, σημεία 1, 3 και 8, της οδηγίας (ΕΕ) 2016/97.
- 7 Ως αιτιολογία για την απόρριψη της αγωγής το δευτεροβάθμιο δικαστήριο ανέφερε ότι η εναγομένη και ήδη αναιρεσίβλητη δεν εμπίπτει στην έννοια της ασφαλιστικής διαμεσολαβήτριας, όπως αυτή ορίζεται στο εθνικό δίκαιο. Τούτο διότι, βάσει του εθνικού δικαίου, ο ασφαλιστικός διαμεσολαβητής δεν μπορεί να είναι και ασφαλισμένος ή ασφαλιστής. Τέτοια περίπτωση δεν συντρέχει στην περίπτωση της αναιρεσίβλητης, καθόσον αυτή φέρεται ασφαλισμένη της επιχειρήσεως με την οποία έχει συνάψει ιδίω ονόματι σύμβαση ομαδικής ασφαλίσεως για αλλότριο λογαριασμό. Εξάλλου, η παροχή υπηρεσιών κέντρου έκτακτης ανάγκης και η οργάνωση και εκτέλεση μεταφοράς επαναπατρισμού σε περίπτωση ασθενείας αποτελούν αυτόνομη παροχή υπηρεσιών η οποία υπερβαίνει την έκταση των παροχών που προβλέπονται στο πλαίσιο της ομαδικής ασφαλίσεως.
- 8 Η αγωγή αφορά τα έγγραφα συμβάσεων που χρησιμοποιούσε η αναιρεσίβλητη τον Σεπτέμβριο 2017. Κατόπιν, από 1ης Οκτωβρίου 2018 καταργήθηκε η οδηγία 2002/92 και αντικαταστάθηκε από την οδηγία 2016/97, στο πλαίσιο μεταφοράς

της οποίας στο εσωτερικό δίκαιο τροποποιήθηκε και η κρίσιμη για την υπό κρίση υπόθεση εθνική νομοθεσία.

- 9 Τόσο κατά την προηγούμενη όσο και κατά τη νέα κανονιστική ρύθμιση του εθνικού δικαίου, ασφαλιστικός διαμεσολαβητής είναι όποιος ως εκπρόσωπος μίας ή περισσότερων ασφαλιστικών επιχειρήσεων είναι εξουσιοδοτημένος να διαμεσολαβεί ή να προβαίνει σε σύναψη ασφαλιστικών συμβάσεων ή, ως ασφαλιστικός μεσίτης, αναλαμβάνει τη διαμεσολάβηση ή σύναψη ασφαλιστικών συμβάσεων χωρίς αυτή να του έχει ανατεθεί από ασφαλιστική επιχείρηση.
- 10 Ως εκ τούτου, η κρατούσα στη γερμανική νομολογία και θεωρία άποψη υποστηρίζει ότι ο ασφαλισμένος με ομαδική ασφάλιση, ο οποίος προσφέρει επί πληρωμή συνδρομές μέλους στην εν λόγω ομαδική ασφάλιση, δεν δύναται να θεωρηθεί ασφαλιστικός διαμεσολαβητής ούτε επέχει θέση παρόμοια με εκείνη του διαμεσολαβητή.
- 11 Ωστόσο, υποστηρίζεται και η άποψη ότι ο ασφαλισμένος με ομαδική ασφάλιση δύναται να θεωρηθεί ασφαλιστικός διαμεσολαβητής εφόσον δεν συνάπτει την ομαδική ασφάλιση προς όφελος των ασφαλισμένων αλλά με σκοπό την αποκόμιση ιδίου οικονομικού οφέλους.
- 12 Ούτε από την οδηγία 2002/92 και την οδηγία 2016/97, η οποία την αντικατέστησε, ούτε και από τη μέχρι τούδε σχετική νομολογία του Δικαστηρίου προκύπτει σαφώς αν και –σε περίπτωση καταφατικής απαντήσεως– υπό ποιες προϋποθέσεις ο ασφαλισμένος με ομαδική ασφάλιση μπορεί να θεωρείται ασφαλιστικός διαμεσολαβητής.
- 13 Κατά τη νομολογία του Δικαστηρίου, οι δραστηριότητες που απαριθμούνται στο άρθρο 2, σημείο 3, πρώτο εδάφιο, της οδηγίας 2002/92 είναι ευρέως διατυπωμένες. Στη διάταξη αυτή, ως «ασφαλιστική διαμεσολάβηση» νοούνται είτε οι δραστηριότητες παρουσίασης, πρότασης, προπαρασκευής ή σύναψης συμβάσεων ασφάλισης είτε οι δραστηριότητες παροχής βοήθειας κατά τη διαχείριση και την εκτέλεση των εν λόγω συμβάσεων, ιδίως σε περίπτωση επελεύσεως του ασφαλιστικού κινδύνου. Από τα ανωτέρω συνάγεται ότι καθεμία από τις δραστηριότητες που απαριθμούνται στο άρθρο 2, σημείο 3, πρώτο εδάφιο, της οδηγίας 2002/92, συνιστά αφ' εαυτής δραστηριότητα ασφαλιστικής διαμεσολαβήσεως (απόφαση της 31ης Μαΐου 2018, *Länsförsäkringar Sak Försäkringsaktiebolag* κ.λπ., C-542/16, EU:C:2018:369, σκέψη 37). Τα προεκτεθέντα εφαρμόζονται αναλογικά και για τις αρμοδιότητες που αναφέρονται στο άρθρο 2, παράγραφος 1, της οδηγίας 2016/97. Η έννοια «ασφαλιστική διαμεσολάβηση», όπως ορίζεται στο ίδιο σημείο, περιλαμβάνει, μεταξύ άλλων, δραστηριότητες παρουσίασης, πρότασης, προπαρασκευής ή σύναψης συμβάσεων ασφάλισης, ή δραστηριότητες παροχής βοήθειας κατά τη διαχείριση και την εκτέλεση των εν λόγω συμβάσεων, ιδίως σε περίπτωση επελεύσεως του ασφαλιστικού κινδύνου.

- 14 Είναι δυνατόν η αναιρεσίβλητη, με βάση τις υπηρεσίες που παρέχει, να θεωρηθεί ασφαλιστική διαμεσολαβήτρια υπό αυτή την έννοια.
- 15 Επιπλέον, υπέρ της διασταλτικής ερμηνείας της έννοιας του ασφαλιστικού διαμεσολαβητή συνηγορούν και οι αιτιολογικές σκέψεις αμφοτέρων των οδηγιών.
- 16 Η οδηγία 2002/92 και η οδηγία 2016/97 λαμβάνουν ως δεδομένο ότι η διανομή των ασφαλιστικών προϊόντων μπορεί να διενεργείται από άτομα ή φορείς διαφόρων κατηγοριών. Η οδηγία 2002/92 αναφέρει τους ασφαλιστικούς πράκτορες, τους ασφαλιστικούς μεσίτες και τους φορείς παροχής τραπεζασφαλιστικών υπηρεσιών (αιτιολογική σκέψη 9), η δε οδηγία 2016/97 μνημονεύει, πέραν αυτών, τις ασφαλιστικές επιχειρήσεις, τα πρακτορεία ταξιδιών και τις εταιρίες ενοικίασεως αυτοκινήτων (αιτιολογική σκέψη 5). Για λόγους ίσης μεταχείρισης όλων των εν λόγω φορέων και προστασίας των καταναλωτών αμφοτέρες οι οδηγίες απαιτούν την κάλυψη όλων αυτών των προσώπων και φορέων. Στο πλαίσιο αυτό, το πεδίο εφαρμογής της οδηγίας 2016/97 είναι σαφώς ευρύτερο από εκείνο της οδηγίας 2002/92 (αιτιολογικές σκέψεις 7 και 8 της οδηγίας 2016/97). Δεδηλωμένος σκοπός της οδηγίας 2016/97 είναι ότι οι καταναλωτές θα πρέπει να απολαύουν το ίδιο επίπεδο προστασίας παρά τις διαφορές μεταξύ διαύλων διανομής (αιτιολογική σκέψη 6).
- 17 Από τις ανωτέρω αιτιολογικές σκέψεις δεν προκύπτει αν οι οδηγίες εκλαμβάνουν ως ασφαλιστικούς διαμεσολαβητές αποκλειστικά τους ασφαλιστικούς πράκτορες και τους ασφαλιστικούς μεσίτες.
- 18 Η άποψη αυτή επιρρωννύεται και από τον επιδιωκόμενο με τις οδηγίες 2002/92 και 2016/97 σκοπό, ο οποίος συνίσταται στο να θεωρείται ασφαλιστικός διαμεσολαβητής και εκείνος ο οποίος, όπως η αναιρεσίβλητη, προσφέρει επί πληρωμή σε καταναλωτές συμμετοχή σε ομαδική ασφάλιση. Η προβλεπόμενη στις εν λόγω οδηγίες υποχρέωση εγγραφής σε μητρώο αποσκοπεί στο να διασφαλιστεί ότι δραστηριότητα ασφαλιστικού διαμεσολαβητή ασκεί μόνον όποιος διαθέτει αυστηρά επαγγελματικά προσόντα όσον αφορά την ικανότητα, την καλή φήμη, την κάλυψη της επαγγελματικής αστικής ευθύνης και την χρηματοοικονομική ικανότητα (πρβλ. αιτιολογικές σκέψεις 14 και 16 της οδηγίας 2002/92). Επομένως, ο σκοπός συνίσταται, αφενός, στην ολοκλήρωση και στην εύρυθμη λειτουργία της ενιαίας αγοράς ασφαλίσεων μέσω της άρσεως των εμποδίων στην ελεύθερη εγκατάσταση και στην ελεύθερη παροχή των υπηρεσιών και, αφετέρου, στη βελτίωση της προστασίας των καταναλωτών στον τομέα αυτόν, ήτοι στην προστασία των ασφαλισμένων (πρβλ. απόφαση της 17ης Οκτωβρίου 2013, ΕΕΑΕ κ.λπ., C-555/11, EU:C:2013:668, σκέψη 27).
- 19 Όσον αφορά τους καταναλωτές που επιθυμούν να ασφαλιστούν έναντι συγκεκριμένου κινδύνου, για το οικονομικό αποτέλεσμα δεν έχει σημασία αν λαμβάνουν την ασφαλιστική κάλυψη απευθείας ως ασφαλισμένοι ή έμμεσα, μέσω επιχειρήσεως, ως ασφαλισμένοι με ομαδική ασφάλιση. Ως εκ τούτου, δεν φαίνεται να δικαιολογείται η επιβολή διαφορετικών απαιτήσεων ως προς το πρόσωπο εκείνου που εξασφαλίζει στον καταναλωτή ασφαλιστική κάλυψη έναντι

αμοιβής, ανάλογα με το αν ο καταναλωτής έχει την ιδιότητα του ασφαλισμένου ή του ασφαλιστή. Κατά συνέπεια, η προστασία των καταναλωτών που επιδιώκεται με τις οδηγίες 2002/97 και 2016/97 θα μπορούσε να δικαιολογήσει την αντιμετώπιση ως ασφαλιστικών διαμεσολαβητών προσώπων τα οποία, όπως η αναιρεσίβλητη, προσφέρουν δυνατότητα συμμετοχής σε ομαδική ασφάλιση για ίδιο οικονομικό όφελος.

- 20 Σε αντίθεση με την οδηγία 2002/92, η οδηγία 2016/97 αναφέρεται στην αιτιολογική σκέψη 49 στις ομαδικές ασφαλίσεις. Από την εν λόγω αιτιολογική σκέψη όντως προκύπτει ότι, σε περίπτωση ομαδικής ασφαλίσεως, ως «καταναλωτής» θα πρέπει να νοείται ο ασφαλισμένος και όχι ο ασφαλιστικός διαμεσολαβητής. Εντούτοις, η εν λόγω διάταξη δεν καλύπτει όλες τις περιπτώσεις ομαδικών ασφαλίσεων, καθόσον αφορά μόνον εκείνες στις οποίες τα μεμονωμένα μέλη δεν δύνανται να λάβουν αυτοτελώς την απόφαση να συμμετάσχουν στη σύμβαση. Ωστόσο, στην υπό κρίση υπόθεση δεν υφίσταται υποχρέωση των καταναλωτών για τέτοιου είδους συμμετοχή.